

اول تبلیغ فرید گنج شکر بحارف اہل ولایت
پہلے ایک سو تین زبان اویسی دا پیر راہ بہایت

میاں گنج بخش

شلوک فریدی دا تعارف:

بابا فرید گنج شکر دھرتی اللہ علیہ دی شاعری شلوکان کا سو بنا گھوسہ اے جی
و ج اللہ دی محبت، تصوف، آخرت نال پیار دا درس بھدا اے۔ بابا فرید
نے پنجابی زبان نوں دوہیاں زبانان نوں دیکھ کرے ایس نوں شعری پہچان
دی اے۔ اوہیاں دی شاعری ہا تک تک لفظ تبلیغ اسلام دا کم کر دا اے
ایسے لئی اوہیاں نوں پنجابی دا اجاتے وڈاناں صنیا جانا اے۔

فرید گنج شکر رحمۃ اللہ علیہ دا جمل:

پیدائش: اوہیاں دی پیدائش ملتان دے نڑے کوٹھیوال وچ ۱۵۵۸ء نوں ہوئی۔

والد: اناں: سلیمان بن شعیب

> ا دے دانان: شعیب

والدہ: اناں: فرسم بیوی

بھراں: نجیب الدین محمد، عزیز الدین محمد

بابا فرید رحمۃ اللہ علیہ دی تعلیم و تربیت:

ابتدائی / مڈھلی تعلیم: بابا فرید نے مڈھلی تعلیم اپنی والدہ کو لوں
حاصل کیتی۔ اوس نوں بعد اوہ ملتان دے خطیب نے عالم مہتاج
ترمذی کو ل ٹر گئے تے اوہیاں کو لوں فلسفہ، فقہ، قرآن، تفسیر، حدیث
تے اسلام دی تعلیم حاصل کیتی۔ حضرت خواجہ خنیاں کراں رحمۃ اللہ
بچہ بیعت کر کے **سالمہ پیشہ** وچ شامل ہوئے۔

سیر و سیاحت:

ادہیاں نے بغداد جا کے **شیخ السیراوردی** ^{رشاب الدین} سوراں کو لوں فیض حاصل
کیتا۔ بلخ، بخارا، جازگام، ایران، بغداد گئے تے مکہ حج کیتا
واپس آ کے ساری حیاتی اسلام دی تبلیغ وچ گزار دی۔

شکر بیون دے بارے روایتاں:

بانا فرید دکتہ اللہ علیہ دا لقب شکر سی اوہناں دے اس لقب بارے تین روایتاں مشہور
ہیں۔

کان نمک، جہاں شکر، شیخ بجر و بر
آن کاں کنز مشکر نمک کنند از نمک شکر

فرید گنج شکر دکتہ اللہ علیہ بہر ایں دا م:

بیا فرید دیا کتاباں دے ناں ہن۔

اسرار اولیاء راحت القلوب فوائد السالکین

شلوک فریدی دا ویرا:

شلوک فریدی دی تعریف:

”سأه لوك“ دے مجموعے لوں شلوک آکھرے ہن۔ ایس دا مطلب

اے بادشاہ دا کلام۔ بادشاہ دی گل۔ محمد آصف خاں لکھدے ہن۔

”شلوک دو مہرے ہیاں دا مجموعہ اے جہیں اپر، صوفی یاد دیش

آکھدا اے۔ ایس وچ موضوع دی کوئی قید نہیں۔“

شلوک فریدی دا فکری جائزہ،

1- تصوف:

تصوف شاعری دا لوبت ہرانا صوموع اے۔ ایہ فارسی زبان

دا تصور اے۔ محی الدین ابن عربی نے ایس لوں متعارف کرایا۔

بابا جی دی شاعری وچ تصوف دا محور نظر آندا اے۔ ادبیاں

لے آہری لیکن آسان گلاں کیتی نیں۔ اہہ لکھدے نیں،
 ۛ فریڈا روٹی میری کاٹھ دی، لاہن میری بھکے
 ہیناں جو پٹری، ^{کھادی} کھنے لہیں لکے لکھ

2- وحدت الوجود:

وحود الوجود دا مطلب اے پئی ساری دنیا دا وجود ایک اللہ دی
 ذات اے۔ کوئی دی اللہ نوں دکھ نہیں۔ بابا فرید نے ایس
 نقلے اتے آکھیا اے۔

ۛ فریڈا خالق خلق میں، خلق وسے رب ماہنہ

مندا کس نوں آکھیسے، جاں تیں بن کوئی نہ

اویساں دا کلام قرآن دی آیت دی ترجمانی کردا اے جس دی اللہ
 بآں فرمادے نیں۔ ”و نحن اقرب الیہ من جبل الوریڈ“ تے ایس انسان دی شاہ
 رگ نوں دی تیرے [So: 16]

3- عشقِ حقیقی:

بابا فرید ^{رحمۃ اللہ علیہ} سچے، عشقِ رب بس اویساں نوں اللہ مال
 لوبت جوڑسی تے اوس دا اثر شاعری وچ دی نظر آندا اے۔
 ۛ فریڈا جے توں عقل لطیف، کالے لکھ نہ لیکھ
 اپنے تریوان میں، سر نیواں کر ویکھ

۶- سادگی تے قناعت دا درس:

بابا فرید دی شاعر وچ نگر دی سادگی کئی اہے تے سادہ زندگی
 دی پدایت دیتی گئی اے۔ بابا فرید نے آپ سادہ زندگی
 گزارسی تے اویساں نے دوجیاں نوں وی سادگی، عاجزی تے
 قناعت دا درس دتا اے۔

ۛ مڑکھی سکرھی کھائے کھنڈ اپانی پی

فریڈا ہیکہ پرائی جو پٹری تیر سائھی

5- ذات ہی نفی:

بابا فریدی شاعری و ج عاجزی و ایفام سمجھا اے۔ اہم
عالم تہ والشہر ہو کے وی سادہ پسند انسان سن نے ذات ہی نفی
دے بارے ادھ آکھوے نیں۔

و غریبا کالے مینڈے بڑے، کالا مینڈا ایس
کناہیں بھریاں میں پھراں، لوک کہیں درویش

6- دیادی بے ثباتی:

تصوف و ج دُریا وے بجائے آخرت دی فکر کرن اُنے روز دیتا گیا اے۔
بابا فریدی وی اسے نقطے تے گل کیتی اے تے انسان توں اگلے جہان
دی فکر کرن دی ہدایت کیتی اے۔ اہم لکھوے نیں۔

و دیکھو فریدا جو بھیا تیری داڑھی ہوئی بھور
آگا نیرے آبیاتے، بچھا رہ گیا دور

7- دین تے عمل دا درس:

بابا فرید رحمۃ اللہ علیہ نے اسلام دی بوہت روزیال تبلیغ کیتی۔
امینان دی بندری دا مقصد لوکل لوکل اللہ دے قریب تر ناسی۔ نماز
دا بار بار درس دیندے نیں۔

و اکھو فرید استیا، جھاڑو دے مسیت
توں ستار بجاگدا، تیری ڈاٹھ دے نال پریت
اک سور جاگ آکھوے نیں بئی سراہی چنگا اے تھیرا
رب دے اگے تھج جاوے۔

و اکھو فرید و صنو ساچ، نماز گزار
جے سر سائیں نہ نیویں، اہم سر کب اتار

شعوبِ فریدی دافنی جائزہ:

4- ہم قافیہ لفظان داور تاؤ:

بابا فرید رحمۃ اللہ علیہ نے ہم قافیہ لفظان دا استعمال کیتا ہے۔ ایس لئی اوہناں دا کلام مختلف گھوکاراں نے کایا ہے۔ ہم قافیہ الفاظ دے درناؤ نال اوہناں دی شاعری وچ جس آیا ہے۔

2- تشبیہاں تے استعاریاں داور تاؤ:

بابا فرید رحمۃ اللہ علیہ نے اپنی گل سمجھاؤن لئی تشبیہاں تے استعاریاں دا استعمال کیتا ہے۔

فریدا کالے مینڈ تے پڑے، کالا مینڈا ویس
گنایس بھریاں میں پھراں، لوں کیں درویش

3- سادہ تے آسان زباں داور تاؤ:

بابا فرید رحمۃ اللہ علیہ نے نہایت سادہ الفاظ ورتے نیں۔ اوہناں دی گل آسانی نال لوکل دے دلاں وچ اثر طاری ہے۔ کلام وچ آسان الفاظ دا استعمال کرے اوہناں نے کلام لوں آسانی بخشے ہے۔

4- بحر تے وزن دا سوہنا استعمال:

اوہناں دے سارے شعر ہم وزن نیں تے اوہناں وچ بحر وی برابر ہے۔ ایس نال اوہناں دے کلام وچ خوبصورتی آئی ہے۔ مثال

لئی

مے پکھ فرید خدیجی ڈاڑھی ہوئی کھور
اگا تے آگیا تے پچھاوہ بیا دور

آخری گل:

آخری گل ایہ بیٹی بابا فرید رحمۃ اللہ علیہ دی شاعری بہ مثال،
مکمل سلاہ آغاں تے سوہنی اے۔ اوہیاں نے پنجابی زبان
وج شلوک لکھ کے نہ صرف اسلام دی تعلیمات دا درس دینا
اے بلکہ پنجابی زبان نوں وی تروتازہ کیتا اے۔ اوہیاں
دا کلام ہمیشہ زندہ رہیں والا کلام اے۔

”بابا جی دے شلوکاں دی شاعری رس بھری، دھن
تے انکار دا مجموعہ بندی اے۔ ایہ تین چیزیں ان آجس
وج انج سموئیاں تیں بیویں حلوے وچ سوچی گئیو
تے گفٹ۔“

- بقول ڈاکٹر مونس سنگھ دیوانہ